

Hand in hand *ballen* (2)

Meer dan dertig leerlingen in een standaard gymzaal, meer dan dertig verschillende persoonlijkheden. Elke leerling die met zijn eigen insteek de zaal in wandelt. “Meneer, ik heb geen zin en ben ook mijn kleren vergeten!” of “Meneer wat gaan we doen, gaan we weer handballen zoals de vorige keer?!” Het wordt voor een docent LO wel een steeds grotere uitdaging om de samenwerking tussen al deze leerlingen te bevorderen en tegelijkertijd zijn eigen doelstellingen te behalen.

Door: Daan Geelen

In LO 8 is het eerste artikel Hand in hand ballen verschenen waarin werd gefocust op de bewegingsbekwaamheid van leerlingen. In dit artikel wordt de aandacht gericht op de omgangsbekwaamheid van leerlingen.

Herken je jezelf in deze situatie? Met dit artikel proberen we je handvatten te geven om met behulp van simpele samenspelvormen dertig neuzen één kant op te krijgen en dan nog het liefst de kant waar jij ze wilt hebben.

Doelstelling lichamelijke opvoeding

Voordat we de zoektocht starten naar de uitdaging(en) die er voor ons als docent, maar ook zeker voor de leerling liggen, dienen we eerst naar het grotere geheel te kijken. Wat is de doelstelling van ons vak?

Leerlingen vanuit een pedagogisch perspectief (meer) bekwaam maken voor deelname aan sport- en bewegingssituaties als onderdeel van een gezonde en actieve leefstijl (Brouwer, Aldershof, Bax, Van Berkel, Van Dokkum, Mulder & Nienhuis, 2011)

Door onze leerlingen onder andere enthousiast te maken voor en kwalitatief beter te leren bewegen, trachten we tegemoet te komen aan deze algemene doelstelling van LO. Leerlingen in een krachtige en inspirerende leeromgeving plaatsen, waarin betekenisvolle

leer- en succeservaringen gegarandeerd kunnen worden, is een belangrijke taak voor ons als docent. Maar het meer bekwaam maken van leerlingen zouden we ook kunnen lezen als het meervoudig bekwaam maken van leerlingen. Is ons vak namelijk niet meer dan alleen maar bewegen? Volgens ons wel, als we kijken naar de beweegsleutels. Want naast bewegen verbeteren hebben we ook bewegen beleven, bewegen regelen en gezond bewegen. Daar waar in het eerste deel van deze artikelreeks (*Lichamelijke Opvoeding 8, pagina 22-25*) de nadruk lag op de bewegingsbekwaamheid van leerlingen, zal in dit artikel de nadruk op de omgangsbekwaamheid liggen.

Bedrijfsleven en gymzaal

Van een training voor consultants uit het bedrijfsleven naar de leerlingen in de gymzaal (1).

In het eerste deel van deze artikelreeks heb je kunnen lezen dat we (Bart Neutkens & Daan Geelen) vier weken les hebben mogen geven op het Reeshofcollege (alle vmbo leerwegen) te Tilburg. Daaruit is de workshop ‘Hand in Hand ballen’ (Thomas oriëntatie dag, 2013) ontwikkeld.

Op het Reeshofcollege hadden we de mogelijkheid om de inhoud van het mentuur aan de inhoud van de les LO te koppelen. Tijdens dit mentuur zijn we aan de slag gegaan met zelf ontwikkelde samenspelvormen die voortvloeiden uit de door ons gevolgde training Lumina Spark.

Lumina Spark is een methode waarin op basis van 24 herkenbare eigenschappen iemand inzicht kan krijgen in bepaalde voorkeuren die hij/zij heeft, bijvoorbeeld competitief en/of coöperatief. Deze 24 eigenschappen zijn vertaald naar acht aspecten waarmee inzichtelijk wordt wat iemand drijft, wat het startpunt is van iemands handelen. Bijvoorbeeld het aspect inspiratiegedreven. Dit aspect geeft aan waardoor iemand vanuit zijn eigen inspiratie ergens aan begint. Pas daarna volgt de structuur, tijdsplanning et cetera. Het aspect dat hier dan tegenover staat, maar het andere overigens niet uitsluit, is disciplinegedreven; iemand maakt eerst een doelstelling en planning om vanuit daar ergens aan te beginnen. Deze acht aspecten worden weer teruggebracht tot vier kleuren waarmee een makkelijke taal wordt verkregen om elkaar aan te spreken. Kleuren zijn makkelijk te onthouden en zijn objectiever te gebruiken.

Met de methode Lumina Spark krijg je naast het inzicht in verschillende vormen van gedrag ook de tools aangereikt om bijvoorbeeld onderstaande vragen op te kunnen lossen.

- Hoe kunnen mensen die verschillend zijn, toch beter communiceren met elkaar?
- Op welke wijze kunnen de onderlinge verschillen optimaal worden benut bij samenwerking en hoe doe je dat dan?
- Hoe geef en ontvang je feedback?
- Hoe reageer ik onder druk?

De kracht van Lumina Spark die ons ertoe bracht deze methode te hanteren in het onderwijs om daar de omgangsbekwaamheid van leerlingen te vergroten, is dat er alleen maar gekeken wordt naar de waarde van een eigenschap. Alles is waardevol op zijn eigen manier. Tegelijkertijd wordt niets uitgesloten, als je bijvoorbeeld voornamelijk introvert bent,

betekent dit niet dat je geen extraverte eigenschappen hebt. Deze hebben alleen niet de overhand, omdat jouw introversie overheerst.

Vertalen naar vmbo

Maar hoe vertaal ik al deze ontzettend abstracte zaken nu zodanig dat een eerstejaars vmbo basis/kaderklas hiermee zijn voordeel kan doen waarbij wij als docent de doelstelling hebben omgangsbekwaamheid binnen de les LO te vergroten?

Van een training voor consultants uit het bedrijfsleven naar de leerlingen in de gymzaal (2).

De uitdaging voor ons tijdens het mentuur op het Reeshofcollege lag in het verkrijgen van inzicht van de leerlingen in elkaars kwaliteiten. We hebben hiervoor de keuze gemaakt om veel te 'praten' in kleuren, dieren, sporters en spreuken. Dit inzicht hebben we in de lessenserie opgebouwd van: inzicht in jouw kwaliteiten tot: inzicht in welke kwaliteiten een team nodig heeft. Een beknopt voorbeeld in de vorm van een stappenplan vind je hieronder. Voor meer mogelijke samenspelvormen kun je contact opnemen met de auteur.

Stap 1 kennisoverdracht

We wilden de leerlingen inzicht geven in welke verschillende persoonlijkheden er in de klas waren. Deze persoonlijkheden hebben we gekoppeld aan de kleuren; rood, blauw, geel en groen. Met behulp

Figuur 1: stellingen en kleuren

van duidelijke stellingen (zie figuur stellingen en kleuren) en voorbeelden met sporters hebben we geprobeerd om 'de taal van de leerlingen' te spreken.

Stap 2 inzicht

Deze kennis hebben we daarna omgezet in een praktische oefening waarbij de leerlingen op een rij staan en ze een stap voorwaarts zetten op het moment dat ze het eens zijn met een stelling. Deze stellingen zijn gekoppeld aan een kleur en door een aantal stellingen van dezelfde kleur achter elkaar te benoemen wordt het voor de leerlingen inzichtelijk dat er verschillende kleuren, oftewel persoonlijkheden, in een klas zitten. De stellingen (zie figuur stappenoefening) zijn bewust gekozen en noemen alleen maar de krachten van een kleur. ➤

	<ul style="list-style-type: none"> • Doe een stap vooruit als je graag op jezelf bent en bijvoorbeeld lekker een boek kan lezen of in je eentje naar muziek luistert. • Doe een stap vooruit als je graag in een rustige omgeving werkt. • Doe een stap vooruit als je liever samen met een goede vriendin kletst dan dat je gaat stappen met een grote groep. • Doe een stap vooruit als je whats app'jes en sms'jes lastig vindt als je je huiswerk zit te maken.
	<ul style="list-style-type: none"> • Doe een stap vooruit als je heel veel vrienden en vriendinnen hebt. • Doe een stap vooruit als je drukte om je heen prettig vindt. • Doe een stap vooruit als je vindt dat je makkelijk met iedereen praat ook met mensen die je niet kent. • Doe een stap vooruit als je veel whats app'jes en sms'jes fijn vindt ook als je op dat moment druk met iets bezig bent.
	<ul style="list-style-type: none"> • Doe een stap vooruit als je aan iets begint zonder er echt over na te denken. • Doe een stap vooruit als je veel afspraken tegelijk maakt waardoor je er wel eens een mist. • Doe een stap vooruit als je makkelijk omgaat met anderen. • Doe een stap vooruit als je het belangrijker vindt om fijn te sporten dan dat je altijd moet winnen.
	<ul style="list-style-type: none"> • Doe een stap vooruit als je afspraken altijd nakomt. • Doe een stap vooruit als je je huiswerk altijd op tijd afhebt. • Doe een stap vooruit als je veel tijd besteed aan het kijken hoe je iets gaat doen. • Doe een stap vooruit als je vindt dat je nooit genoeg kunt oefenen op jouw hobby (bijv. sport of muziek maken).

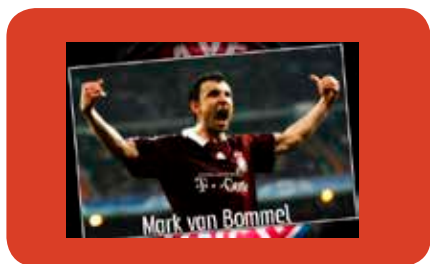
Figuur 2: stappenoefening

Contact:

d.geelen@fontys.nl

Van het mentoruur naar de les LO Stap 3 toepassing

Als laatste wilden we deze kennis actief gaan toepassen in de les LO met als doel de omgangsbekwaamheid van de leerlingen met elkaar te verbeteren. In een cirkel hebben we een set kaarten neergelegd (zie figuur sporterskaart). Deze set bestond uit de vier kleuren en de kaarten waren bedrukt met een stelling en een afbeelding van een bekende sporter. De leerlingen pakten willekeurig één kaart en moesten deze aan een klasgenoot geven waarvan zij vonden dat de kaart bij hem/haar paste. Dit moest beargumenteerd worden op een positieve manier, dus uitgaande van de kracht van die persoon. Elke leerling mocht maar één kaart hebben. Als je vond dat de kaart die je gekregen had bij je paste, ging je zitten. De oefening is doorgegaan totdat iedereen een kaart had die bij hem/haar paste.

Jij pakt dingen graag aan, doen is jouw motto!

Figuur 3: sporterskaart

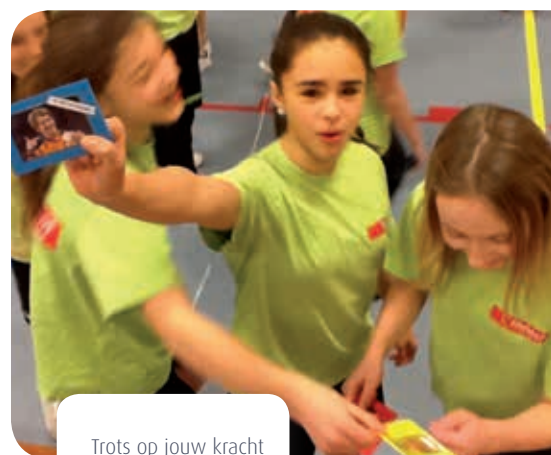
De leerlingen werden vervolgens door de docent in een groep geplaatst waarbij er twee groepen waren waar de kleuren, en dus persoonlijkheden, eerlijk verdeeld waren en twee groepen waarbij dit niet het geval was. Met deze groepen werd een samenwerkingsopdracht uitgevoerd, waarbij de leerlingen de opdracht kregen om elkaars krachten te benutten. De uitkomst van de samenwerkingsopdracht was dat de groepen die eerlijk verdeeld waren, de opdracht beter konden uitvoeren dan de twee groepen waarbij dit niet het geval was.

Geslaagd experiment of niet?

Onderstaande situatie deed zich in de eerste les LO voor. De docent heeft snel zes teams gemaakt om op een derde deel van de zaal te gaan spelen. Al snel is op veldje 1 de stand 7-0 en Ricardo komt klagen bij de docent; *“meneer wij vinden er niks aan, want zij doen hun best helemaal niet!”*

Na vier mentoruren bezig te zijn geweest met de eerder beschreven methode kreeg deze eerstejaars vmbo basis/kaderklas de volgende opdracht: *“Jongens, vandaag geven we jullie de verantwoordelijkheid om binnen twee minuten zelf teams van vier of vijf mensen te maken. Hier zit echter één eis aan, alle kleuren, voor zover mogelijk, moeten in één team eerlijk verdeeld zijn.”* De klas gaat snel aan de gang met hun kaarten in de hand en binnen de gestelde twee minuten zijn de teams gemaakt.

Met de door de leerlingen gemaakte teams gaan we aan de gang met een van de handbalvormen die in het eerste deel van deze artikelreeks beschreven zijn. Ricardo, die een duidelijk competitieve persoonlijkheid ('rood') heeft, zit in het team met Julia, een introvert meisje ('groen'). Nadat de docent tijdens een time-out de teams de opdracht geeft om binnen een team alle kwaliteiten optimaal te benutten, gaat Ricardo tips geven en coachen tijdens het spel. Julia groeit, want ze wordt gerespecteerd en is op haar manier van waarde tijdens het spel. Geslaagd of niet?

Daan Geelen is opleidingsdocent Bachelor of Education aan de Fontys Sporthogeschool alsmede docent LO op het Heerbeek College te Best.

Dit artikel is met medewerking van spelcollega's Bart Neutkens, Gwen Weeldenburg, Enrico Zondag en Frank de Kok geschreven.

Literatuur en bronnen

Brouwer, B., Aldershof, A., Bax, H., Berkel, M. van., Dokkum, G. van., Mulder, M.J., e.a. (2011) *Human movement and sports in 2028: een blik in de toekomst van lichamelijke opvoeding / bewegingsonderwijs en sport op school* Enschede: SLO www.luminalearning.com; correspondentie Theo ten Hagen: theotenhagen@luminalearning.com <http://ko.slo.nl/vakgebieden/00007/>

Foto's Daan Geelen ◀

